

VITA MARINA

Zeebiologische documentatie

Kwartaaluitgave

30e jaargang - 1980 - nr. 4

ISSN 0165 - 8980

INHOUD: 32 bladzijden

7 - WEEKDIEREN ALGEMEEN pag. 61 - 66

9 - BUIKPOTIGEN pag. 255 - 262

21 - AQUARIOLOGIE pag. 77 - 90

29 - VARIA MARITIMA pag. 397 - 400

AANDUIDING BLADZIJDEN

Het is u natuurlijk al opgevallen, dat bij de vermelding van de inhoud in de Varia Maritima tegenwoordig ook het rubrieknummer wordt vermeld. Dat vergemakkelijkt het opbergen. Deze verbetering hebben wij aangebracht op voorstel van dr. Schipperijn te Noordwijk. Hierbij alsnog onze hartelijke dank voor deze tip. Red.

1980 - 1981

Een wat merkwaardig opschrift op het ogenblik dat deze Vita bij u in de bus glijdt. Maar weer niet zo vreemd in het licht van de stand van zaken. Indien u meent, dat deze stand van zaken van invloed zal zijn op hetgeen u te wachten staat, is dat volkomen juist, hoewel in een andere zin dan u denkt. We hebben een bijzonder plan om een aantal vliegen in één klap te slaan: een verrassing, waarover wij u nog niets verklappen. Vast staat, dat degenen die B.M. ook in deze moeilijke periode trouw zijn gebleven, hiervan geen spijt zullen hebben!

Bijdrage 1981

Hoewel u dat door de gang van zaken eigenlijk al wel mocht verwachten, delen wij u hierbij nog eens met zoveel woorden mede, dat de bijdrage voor 1981 op f 20,- is gehandhaafd. De extra kosten voor B.M. worden u voor dit jaar niet doorberekend. Maar daaraan koppelen we wel een verzoek: wilt u voor

zover u dat al niet hebt gedaan, uw bijdrage voor 1981 zo spoedig mogelijk voldoen, opdat de penningmeester zich geen zorgen hoeft te maken over de liquiditeit. U kunt aan dit verzoek gevolg geven door gebruik te maken van bijgesloten acceptgirokaart. En voor onze vrienden in het buitenland: graag òf per giro - het postrekeningnummer van de Stichting Biologia Maritima is 606100 - òf per internationale postwissel. Via de bank betekent extra kosten, die wij u dan in rekening moeten brengen.

Bijdrage 1980

En dit is dan voor degenen, die hun bijdrage voor 1980 nog niet hebben voldaan een goede gelegenheid om die schuld meteen weg te werken. Het is niet onbegrijpelijk, dat sommigen een wat afwachtende houding hebben aangenomen, maar nu wil de penningmeester toch wel graag weten waar hij aan toe is. Uw snelle medewerking bespaart hem een hoop werk. En u weet het, al dat werk voor u wordt door weinigen in vrije tijd verricht.

Aantal nummers

De jaargang 1981 brengt nog een verandering mee. Als kwartaaluitgave loopt het niet zoals we hadden gehoopt. Het contact met u is te gering. De wachttijd is voor u, ook als het verschijnen op tijd is, te lang. Kortom, de ervaringen zijn beiderzijds niet onverdeeld gunstig. Welnu, dan moet het roer om. Daarom wordt Vita Marina voortaan een tweemaandelijks uitgave. Een soort tussenoplossing dus, waarvan wij hopen dat het de voordelen - kostenbesparing en een niet te klein nummer - in stand laat en tegelijkertijd de gebreken nadelen doet verdwijnen. Dat moet natuurlijk nog in de praktijk blijken. U moet daarom ons te zijner tijd eens laten weten wat u ervan vindt.

Verbeteringen

Trouwens alle suggesties om de gang van zaken zo goed mogelijk te laten verlopen zijn welkom. Uiteindelijk is het ons aller belang,

dat de Vita Marina in ieder opzicht een onmisbaar hulpmiddel is bij onze hobby. Een verzamelaar en dat geldt ook voor een aquariumhouder, heeft altijd enigszins de neiging zich met zijn hobby af te zonderen. Eigenlijk is dat vreemd, wanneer we bedenken dat diezelfde verzamelaar dolgraag profiteert van de kennis en ervaring van anderen. Waarom zou het dan ook niet zo kunnen zijn, dat anderen graag willen weten, wat u hebt ervaren of ontdekt of op welke wijze u het verzamelen beleeft. Misschien zegt u: dat is allemaal niets nieuws, maar dan vergeet u, dat wat voor de een heel normaal is, voor anderen toch nieuw kan zijn. U kunt het allicht proberen. Al eens eerder hebben we opgemerkt, dat het allemaal niet in kant en klare artikelen behoeft te worden verpakt. U laat maar weten, wat u op het hart hebt en wij verzorgen, uiteraard in overleg met u, de rest. Op deze manier kunnen we gezamenlijk de Vita Marina maken tot het tijdschrift over zeebiologie, dat ieder die zich daarvoor interesseert, moet lezen.

Het bestuur.

ROOFZUCHTIGE CONIDAE

De leden van de familie der Conidae zijn vleeseters of wel carnivoren. Zij bezitten gifklieren. Het door die klieren geproduceerde gif wordt door middel van een harpoen - de tandjes van de rasptong, voorzien van weerhaakjes - in het prooidier gebracht. Reeds eerder hebben we in de Vita over de giftigheid van de Conidae het een en ander verteld (Buikpotigen 35 - 38, Vita Maritima 251, 351 en 368). De kracht van het gif hangt ten nauwste samen met de aard van de prooi. Het sterkste gif bezitten de soorten, wier voedsel bestaat uit vissen; werkt het gif niet onmiddellijk, dan is immers het prooidier verdwenen. Andere prooidieren zijn wormen of weekdieren. *Conus gloria-maris* Chemnitz is een voorbeeld van een molluskeneter. Dat is ook *Conus textile* L. In aquaria blijkt deze soort nogal aggressief. Elk ander weekdier wordt aangevallen. En zijn die er niet, dan

aarzelt *Conus textile* niet zich aan zijn soortgenoten te vergrijpen.

Tot de viseters behoort *Conus geographus* L. Deze bezit dus een sterk werkend gif. Het is dan ook niet zo verwonderlijk, dat vele ernstige ongelukken het gevolg zijn geweest van het onvoorzichtig omgaan met deze soort. De vissen, die deze Conussoort voor zijn maaltijd gebruikt, zijn klein, meestal kleiner dan het weekdier zelf. Met zijn trechtervormige zuigslurf (proboscis) zuigt hij zijn slachtoffer aan en eerst dan wordt het gif in het lichaam van dit prooidier gebracht. Niet alle visetende conussen gaan zo te werk. *Conus magus* L. heeft een heel andere vangmethode. Hij verstopt zich in het zand. Slechts zijn donker barnsteenkleurige zuigsnuit steekt boven het zand uit. Deze beweegt het dier langzaam heen en weer. Een vis ziet de bewegende snuit aan voor een worm of een ander niet te versmaden hapje, maar zodra hij toehapt komt hij in aanraking met het verlamme gif. De rollen zijn dan omgekeerd. In een aquarium kan men deze werkwijze gadeslaan. Nog een andere visetende soort in *Conus striatus* L.

Hieruit volgt weer eens, dat het niet alleen gevaarlijk is een Conus onvoorzichtig op te pakken of weg te stoppen, maar eveneens om het blote handen in het zand te graven, indien men zich bevindt op een plaats waar ook conussen kunnen voorkomen. Het is dan zelfs gevaarlijk - dat is op vele plaatsen overigens altijd onverstandig en dikwijls niet zonder risico - om met blote voeten over de zee bodem te lopen.

SCHELLENVERZAMELAARS

Howard-Paul Wagner, Maystraat 107, 2593 VT Den Haag, heeft het plan opgevat om een lijst samen te stellen, waarop alle schelpenverzamelaars van Nederland staan. Echter daar heeft hij uw hulp bij nodig. Hoe? Door hem een kaartje te sturen met uw naam en adres en uw eventuele specialiteit. Zodra de lijst klaar is laat hij u dit, via dit blad weten.

CONGRES 1980

Het congres 1980 ligt al weer geruime tijd achter ons. Een verslag zullen wij u hier niet geven. Of er is sprake van een opsomming en dat is weinig aantrekkelijk of we proberen te vergeefs de sfeer te tekenen. Ieder voelt dat op zijn eigen wijze, heeft bepaalde deelgebieden van de zeebiologie, waarnaar zijn belangstelling in het bijzonder uitgaat. Als de verschillend gerichte belangstelling kon worden opgevangen, was het congres geslaagd. Wat ook belangrijk was, was de eigen inzet en inbreng van onze vrienden. Het eigen werk, zoals de fossiele zeeëgels, de postzegelverzameling en in meer opzichten de Strombidae. De heer P. van Pel heeft deze familie met een interessante causerie over zijn ervaringen begeleid, maar dat niet alleen. Hij had zijn eigen verzameling meegebracht en tentoongesteld. In de haast echter waren twee schelpen op een verkeerde plaats terecht gekomen. Van de nood een deugd gemaakt, werden de congresgangers uitgenodigd de fouten op te sporen. Onmiddellijk daarna zag men velen met speurende blik de vitrines afgaan. Vier van hen hebben de moed gehad hun oplossing in te leveren. Twee daarvan waren helemaal goed. Die van de heren L. Man in 't Veld en van Gijs Kronenberg. Misschien niet helemaal verwonderlijk, want de eerstgenoemde had met zijn tentoonstelling van fraaie tekeningen van de Strombidae iedereen getoond niet alleen een voortreffelijk tekenaar te zijn, maar ook veel van deze familie af te weten. En dat geldt ook voor de andere goede zender, omdat hij zich ten behoeve van onze Vita in de familie der Strombidae verdiept. Dat belooft dus veel goeds. Na het lot te hebben laten beslissen, viel de eerste prijs toe aan de heer Man in 't Veld en de tweede prijs aan Gijs Kronenberg. Eén van de inzenders was bijna goed. Hij vond de fouten feilloos, maar gaf slechts ge-

deeltelijk de juiste oplossing. Toch is deze prestatie eigenlijk nog veel groter. Want deze werd geleverd door Bas Kortleve, nog maar dertien jaar oud en na er 'vroeger' wel al eens iets aan te hebben gedaan, pas een jaar serieus verzamelaar. Voor hem dus toch een prijs, met de verwachting, dat hij te zinnertijd nog eens van zijn blijkbaar snel groeiende kennis in de Vita Marina zal laten blijken. We kijken daarnaar met belangstelling uit!

UIT DE

VLOEDLIJN

De heer P.W. Moerdijk te Vlissingen heeft in 1980 getoond, dat het Nederlandse strand nog steeds de moeite waard kan zijn. Hij vermeldt de volgende vondsten van het strand tussen Domburg en Oostkapelle, te beginnen met 4 mei van dat jaar. Een goede dag na een lekker oostenwindje. In de vloedlijntjes die zo typisch zijn voor oostenwind, lagen vele mooie doubletten van *Abra alba* (W.Wood) en *Angulus tenuis* (Da Costa). In het fijnere aanspoelsel vond ik verder een los linkerklepje van *Saxicavella plicata* (Montagu) en een jammer genoeg nogal beschadigd exemplaar van *Epitonium clathratulus* (Turton). De laatste was grijsig van kleur (zoals ook vaak bij *Ep. clathrus* (L.) voorkomt), zodat ik vermoed, dat het een recent exemplaar betreft. In de normale vloedlijn vond ik nog enkele vrij verse losse kleppen van *Spisula elliptica* (Brown).

Van deze laatste soort vond mijn vriendin -een volslagen leek op dit gebied - een doubletje van ± 15 mm. Dit gebeurde op 3 augustus. Deze vondst bewijst wel, dat deze soort hier dicht onder de kust leeft.

Mijn laatste mooie vondst deed ik op 29 december: een redelijk gave *Philine quadripartita* Ascanius lag in het verderlichte aanspoelsel met krabbeschildjes e.d. na noordwestenwind.

WIE?

Wie kan mevrouw F.K. Sikkens-de Boer, Adm. de Ruyterlaan 22a, 9726 GS Groningen, telefoon 050-131810, helpen aan een exemplaar van het boekje van B. Entrop, "Schelpen vinden en herkennen"? Dit boekje is helaas uitverkocht en een nieuwe druk is nog niet in zicht. Graag even contact opnemen met haar. Hoewel zij dat niet heeft gevraagd, is mevrouw Sikkens misschien al enigszins geholpen met een oude druk, indien iemand van u van meer drukken een exemplaar heeft.

HUGH CUMING

Als de koning van de schelpenverzamelaars is de in Devon geboren Engelse verzamelaar Hugh Cuming (1791 - 1865) de geschiedenis ingegaan. Oorspronkelijk heeft Cuming een opleiding genoten voor zeilmaker, maar al spoedig werd hij gegrepen door de natuurwetenschap, waarbij zijn belangstelling zeer in het bijzonder naar de schelpen uitging. Toen hij 28 jaar was verliet hij Engeland en - zo schrijft Christian Börnke in Informatieclub Conchylia, jaargang XII, no. 3 - begaf hij zich naar Zuid-Amerika. Zijn zakelijke successen daar stelden hem al op zijn 35-jarige leeftijd in de gelegenheid zich geheel aan zijn hobby te wijden. Zo kon hij de rest van zijn leven besteden aan het verzamelen, determineren en catalogiseren van hetgeen de natuur hem verschafte. Zijn hartewens was de grootste schelpenverzameling ter wereld op te bouwen. Met zijn speciaal als onderzoekingsvaartuig gebouwde jacht, de Discoverer, zwierf hij over de oceanen, soms enkele jaren achtereen. In de meest verlaten oorden, zoals de Pitcairneilanden, de Toeamotoe-archipel, de westkust van Zuid-Amerika, overal verzamelde Cuming. Zijn laatste reis, die leidde naar de Pacific, waar hij onder meer de Filippijnen en de Soeloezee bezocht, leverde hem meer dan 3000 verschillende soorten en variëteiten schelpen op naast de vele planten, vogels en insecten. Hij stelde

daardoor de wetenschap in staat talrijke nieuwe soorten te beschrijven en te benoemen. Bekende malacologen, als Sowerby, Reeve, Pfeiffer, Adams en Deshayes mocht Cuming tot zijn vrienden rekenen. Dat men zijn werk op prijs stelde, is ook voor het nageslacht vastgelegd. Sowerby benoemde in 1833 het geslacht Cumingia, een tot de familie der Semelidae behorend genus. Ook de soortnaam cumingiana (Ostrea, Arca) of cumingii (Conus, Epitonium, Oliva, Venus e.a.) onderstrepen het belang van het werk van Cuming voor de malacologie.

De verzameling van Cuming, die tenslotte rond de 83.000 exemplaren schelpen omvatte, is na zijn dood in 1865 opgenomen in het British Museum (Natural History).

ONTWIKKELING SHELL-EMBLEM

1900

1904

1929

1947

1961

1971